

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI / TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ BENİMSENMESİNİN BAZI TEMEL FİNANSAL ORANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ÜZERİNE UYGULAMALI BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ*

ÖZET

Her ülkenin kendine özgü Ulusal Muhasebe Uygulama Esaslarının (UMUE) mevcut olmasına rağmen küreselleşme ile birlikte uluslararası karşılaştırılabilir finansal tabloların hazırlanması önem kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda birçok ülke Uluslararası Muhasebe Standartları / Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (IAS / IFRS) kendi ülkeleri için uyarlama çabası içerisine girmiştir. Türkiye ise Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS / TFRS) ile ilk adımı atmıştır. Bu standartların kullanılması ile işletme finansal tablolarının nasıl değişeceği veya değişmesi gerektiği konusu üzerinde yapılan çalışmalar mevcut tur. Ancak değişen finansal tablo yapısının finansal oranları nasıl etkileyeceği üzerine ne yerli nede yabancı literatürde yeterli inceleme yapılmamıştır. Çalışmanın bu noktaya eğilmesi yönü ile literatüre önemli bir bilimsel katkı yapacağı düşünülmektedir. Çalışma sonuçları incelendiğinde TMS/TFRS'lerin UMUE'lere göre finansal oranları mutlak ve oransal olarak önemli veya önemsiz düzeyde ancak mutlaka etkileyeceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Muhasebe Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Finansal Oranlar.

Jel Kodları: M 41, M 48.

THE IMPACT OF TURKISH ACCOUNTING STANDARDS / TURKISH FINANCIAL REPORTING STANDARDS ADOPTION ON SOME IMPORTANT FINANCIAL RATIOS: AN APPLICATION

ABSTRACT

Although each country has own Principles of National Accounting Practice, the preparation of international comparable financial statements has gained importance along with globalization. In this context, many countries have attempted to adopt International Accounting Standards (IAS) / International Financial Reporting Standards (IFRS) for own countries. Turkey kept up with these changes by Turkish Accounting Standards (TAS) / Turkish Financial Reporting Standards (TFRS). There are many studies about the impact of these standards on financial statements. However, there is not enough research in the literature about how these structural changes in financial statements will affect the financial ratios. The aim of this study is to contribute to literature by taking this issue into consideration. The result of study shows that TAS and TFRS affect the financial ratios as absolute value and rational however the effects of standards differ.

Key Words: Turkish Accounting Standards, Turkish Financial Reporting Standards, Financial Ratios.

Jel Classification: M 41, M 48.

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, celitas@aku.edu.tr

1. GİRİŞ

Muhasebenin sermaye piyasası ve muhasebe sisteminden edinilen bilgileri diğer kullanıcılarına aktarması ve işletme faaliyetlerine ilişkin sağlıklı bilgi verebilmesi; benzer olayları aynı şekilde ifade etmesi, ürettiği bilgilerin doğru, güvenilir, anlamlı, gerçeğe uygun ve karşılaştırılabilir olması, dolayısıyla belirli standartlara göre hazırlanarak belirli formlardaki finansal tablo ve raporlarla ilgililere ulaştırılması ile amaç sağlanması mümkündür.

Mevcut literatür tarandığında görüleceği üzere finansal çevrenin sermaye piyasasına uyumu; uluslararası boyutta muhasebe sistemleri arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Çok ulusal veya uluslararası işletmeler yatırım yaptıkları tüm ülkelerde muhasebe uygulamalarının daha kolay, daha çabuk ve daha anlaşılır olmasını istemektedirler. Ancak yatırım yapılan ülkelerin kendilerine özgü Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları¹,nın (UMUE) olması çoğu zaman bu işletmelerin birden fazla ve farklı kâr/zarar rakamlarından oluşan finansal tablolar üretmelerine neden olmaktadır.

Bunun en açık göstergesi muhtemelen İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin muhasebe sistemleri ile Avrupa kıtasındaki ülkelere özgü sistemler karşılaştırıldığında ortaya çıkan farklılıklardır (Nobes, 1998). Örneğin uluslararası bir işletme yatırım yaptığı ülkenin mevcut düzenlemelerine göre, ardından işletme merkezinin bulunduğu ülkenin düzenlemelerine göre ve bir de konsolide mali tablo olmak üzere üç farklı finansal tablo ürettiğinde özellikle yatırımcı için yorumlanması ve açıklanması karmaşık bir durum ortaya çıkabilmektedir. Bu örnekte ortaya çıkacak durum sadece birden fazla finansal tablonun oluşturulması sorunu değil, aynı zamanda bu finansal tablo sonuçlarının da birbirinden farklı olması gibi bir sakıncalı durumu da beraberinde getirmektedir². Bu durum ülkelerin Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları'nın niteliği ve muhasebenin odaklandığı nokta itibarı ile de farklılaşmaktadır. D'arcy (2001), Avrupa ve Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) ile Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)'nu da içine alan Kuzey Amerika gruplarının muhasebe sistemleri üzerindeki ana farklılıklarını açıklamaktadır.

Buna göre; Amerika grubu (Anglo-Sakson)

1 Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları (UMUE), Türkiye için Maliye Bakanlığı'nın belirlediği Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği kastedilmektedir.

2 Bu duruma en güzel örnek Daimler-Benz örneğidir. Bu örnekte Daimler-Benz 1993 yılında Alman muhasebe esaslarına göre 615 Milyon Alman Markı dönem kârı beyan etmesine karşın finansal tablolarını U.S.-GAAP'a göre düzenlediğinde aynı yıl 1.839 Milyon Alman Markı dönem zararı ettiği görülmektedir. Bu farklılık oransal olarak -%399'a karşılık gelmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Radebaugh, Gebhardt ve Gray "Foreign Stock Exchange Listings: A Case Study of Daimler-Benz", **Journal of International Financial Management and Accounting**, 1995, ss. 158-192. Ayrıca bkz. Mustata, Matis ve Bodea, "The Impact of Globalization on Regulations and Accounting Systems. Dimensioning and Quantification", **Munich Personal RePEc Archive**, Paper No: 6214, December 2007, ss. 1-13.

Başka bir örnekte British Airways örneğidir. Bu olayda ise British Airways işletmesi 2003 yılında İngiltere ulusal muhasebe düzenlemelerine göre 72 Milyon Sterlin dönem kârı beyan etmesine karşın finansal tablolarını U.S.-GAAP'a göre düzenlediğinde aynı yıl 128 Milyon Sterlin dönem zararı beyan ettiği görülmektedir. Bu farklılık oransal olarak -%278'e karşılık gelmektedir. Başka bir örnekte Glaxo Wellcome işletmesi örneğidir. Bu örnekte işletme 1195 yılında İngiltere muhasebe esaslarında özkaynağı 91 Milyon Sterlin iken aynı yıl U.S.-GAAP'a göre hazırlanan finansal tablolarda özkaynakların 8.168 Milyon Sterlin'e ulaştığı ve söz konusu değişimin +%8.876 olduğu görülmektedir. Yine bir başka örnekte Astra-Zeneca örneğidir. Bu örnekte ise işletmenin 1999 yılı İngiltere muhasebe düzenlemelerine göre açıkladığı özkaynak toplamı 10.302 Milyon Sterlin iken aynı yıl U.S.-GAAP'a göre aynı dönem özkaynak rakamı 33.375 Milyon Sterlin'e ulaştığı ve değişimin oransal olarak +%227 olduğu görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Alexander ve Nobes, **Financial Accounting An International Introduction**, 2. Baskı, Prentice Hall, 2004, s. 81-82.

gözle görülür şekilde Avrupa gruplarından daha fazla sermaye piyasası odaklıdır Ancak Avrupa grupları (KıtaAvrupası) konuya daha çok banka (kredi) – vergi odaklı yaklaşmaktadırlar (Volmer, Werner ve Zimmermann, 2007: 443 ve ayrıca bkz. Elitaş ve Üç, 2009: s. 677). Ancak şimdilerde Avrupa kıtasındaki ülkeler banka - vergi odaklı sistemden daha ziyade sermaye piyasası odaklı sisteme yönelmektedirler³. Bu değişimin sayesinde Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları (UMUE)'da gelişmiştir. Bu gelişim; Avrupa Birliği'nin üye ülkelerinin finansal durumlarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS)'na göre rapor etmeye başlamaları gösterilebilir. Ding (v.d., 2006) yerel muhasebe sistemlerinin (Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları) IAS/IFRS'lerden, özellikle Avrupa'daki ülkelerin büyük ölçüde farklılıklar arz ettiğini söylerken bu gelişimin önemini vurgulamaya çalışmıştır.

2. MUHASEBE STANDARTLARININ OLUŞTURULMA GEREKLİLİĞİ

Her ülke için kendine özgü Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları (UMUE) mevcuttur. Her ulusun muhasebe standartları ve uygulamaları ekonomik, tarihsel, geleneksel ve kültürel faktörlerin birbirleriyle etkileşiminin doğal bir sonucudur. Dolayısıyla, ulusların muhasebe sistemlerinde farklılıklar olması normal bir durumdur. Çeşitli faktörler ulusal muhasebenin gelişimini etkiler ve ayrıca uluslararası muhasebe farklılıklarının açıklanmasına yardım eder (Choi, 2005: 49-52). Bu farklılıklar ve benzerlikler muhasebe sistemlerini anlamamızı sağlar (Choi, 2005: 48). Bu açıdan finansal raporlamada uluslararası farklılık nedenlerine bakıldığında sekiz adet faktörün önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu sekiz adet faktör şöyle-

dir; (1) Finansman Kaynakları, (2) Hukuk Sistemi, (3) Vergi, (4) Politik ve Ekonomik Bağlar, (5) Enflasyon, (6) Ekonomik Gelişme Seviyesi, (7) Eğitim Seviyesi ve son olarak da (8) Kültür (Choi, 2005: 49-52).

Bir muhasebe sistemi, herhangi bir ülkedeki tüm muhasebe uygulamalarının içeriğini kapsamaktadır. Diğer bir deyişle tüm finansal raporlama uygulamalarını etkilemektedir. (Nobes ve Parker, 2002: 55; Belkaoui, 1994: 40). Ancak mevcut literatür incelendiğinde bu güne kadar yapılan çalışmalar arasında bir işletmenin Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları (UMUE)'na göre oluşturduğu finansal tablolar ile o ülke için kabul edilen uluslararası muhasebe standartlarına göre oluşturulan finansal tabloların temel finansal oranlar üzerindeki etkisine yönelik çalışma sayısı yok denecek kadar azdır Bu çalışmada amaç bu konu üzerine odaklanarak literatürün bu yönde gelişmesine destek sağlamaktır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Buradaki önemli soru muhasebe sistemlerindeki değişikliklerin; (Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları'ndan o ülke için belirlenen IAS/IFRS'ye geçişler) finansal raporları gerçekten geliştirip geliştirmedigine yöneliktir. Mevcut araştırmalar; sermaye piyasası kullanıcılarına yönelik IAS/IFRS gibi standartların, Avrupa ülkelerinin muhasebe sistem kalitelerine büyük ölçüde değişiklikler yaptığını göstermektedir (Bartov, Goldberg ve Kim, 2005).

Yine mevcut literatüre dayanarak muhasebe standartları arasındaki farklılıkların, finansal rapor kalitesini etkilediği düşünülmesine rağmen, bu farklılıkların; finansal analistler yatırımcılar ve diğer bilgi kullanıcıları tarafından kullanılan muhasebe rakamları ve temel finansal oranlar

3 Dünya Bankası (World Bank) ve Dünya Döviz Federasyonu'nun (The World Federation of Exchanges) veri tabanlarında yer alan istatistikler finansal yapının bu noktaya doğru eğilim gösterdiğini doğrulamaktadır

üzerinde hangi çeşit etkileri olduğunu açıklayamamaktadır (Hope, Jin ve Kang, 2005, Daske ve Gebhardt 2006 ve Barth, Landsman ve Lang, 2008).

Bu anlamda bu çalışmanın konusu çerçevesinde literatür tarandığında Lantto ve Sahlström'un 2008 yılında yaptıkları çalışma gösterilebilir. Yazarlar bu çalışmanın da temel inceleme odağı olan <değişen muhasebe standartları sonucunda temel finansal oranlar nasıl etkilenmiştir?> sorusu çerçevesinde çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Yazarlar çalışmalarında Finlandiya'daki işletmeleri esas alarak bu işletmelerin Finlandiya Muhasebe Standartları'na (Finnish Accounting Standards / FAS – Finlandiya Muhasebe Standartları / FMS) ve IAS/IFRS koşullarına göre aynı dönem için çıkarttıkları finansal tabloları kıyaslayarak temel finansal oranlar üzerindeki değişimin boyutunu ortaya koymaya çalışmışlardır. Yazarlar çalışmalarında temel finansal oranlar olarak Cari Oran (CR), Özkaynaklar/Toplam Varlıklar Oranı (ÖZ/TVR), Toplam Borç/Toplam Varlıklar Oranı (TB/TVR), İşletme Kârının İşletmenin Net Satışlarına Oranı (İK/İNSR), Bir Hisse Senedinin Cari Piyasa Fiyatının İşletmenin Vergiden Sonra Hisse Başına Düşen Net Gelirlerine Oranı – Fiyat Kazanç Oranı (HSCPF/VSHBNGR), Likidite Oranı (LR), Özsermaye Kârlılık Oranı (ÖKR), ve Net Kârın Varlıklara Oranı (NK/VR)'ni esas almışlardır. Yazarlar çalışma sonunda literatüre iki temel katkı sağlamışlardır. Bunlardan ilki, Finlandiya özelinde FMS'den IAS/IFRS'ye geçiş ile ilgili olarak temel finansal oranların nasıl değiştiği gösterilerek literatürün bu anlamda genişlemesini sağlamışlardır. İkinci olarak da, temel finansal oranların değişmesinde etkili olan IAS/IFRS'leri saptayarak değişimlerin nedenle-

rini açıklamışlardır. Çalışmanın en önemli sonucu ise yazarların genel itibarıyla FMS'nin IAS/IFRS'ye dönüşümünden sonra oranların bazı temel finansal oranlarda önemli, bazı temel finansal oranlarda ise küçük ve önemsiz⁴ denebilecek düzeyde değiştiğidir. Burada unutulması gereken nokta bir ülke için belirlenmiş UMUE'dan o ülke için belirlenen uluslararası standartlara geçildiğinde -örneğin Türkiye için TMS/TFRS kodlu standartlara geçildiğinde- finansal tabloların içerik itibarı ile değişikliğe uğrayacak olmasıdır. Nitekim bu değişime ilişkin çeşitli önerilerde literatürde yer almaktadır. Örneğin Türkiye için Akdoğan ve Sevilengül'un (2007) çalışmasında bu konu detaylıca ele alınarak araştırmacılara önemli bir katkı sağlamıştır.

4. TÜRKİYE ÜZERİNE ANALİZ: ARAŞTIRMA METODU VE VERİLER

Muhasebe standartları, birçok çıkar grubunun ilgi odağı durumunda olmasından dolayı bu standartların kim tarafından belirleneceği tartışma konusu olmuştur (Üstündağ, 2000: 32). Bu alanda farklı uygulama örnekleri bulunmaktadır. En temel uygulama alanları kamu kesiminin ve özel kesiminin standart belirleme sürecinde belirleyici rol oynamasıdır (Bayazıtlı, Çelik ve Üstündağ, 2006: 3).

Türkiye'de muhasebe standartları alanındaki gelişmelere bakıldığında; muhasebe standartlarının gelişiminin devletin yönlendirmesiyle gerçekleştiği, ilk düzenlemelerin ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ile bu ülke uygulamalarının etkisinde gerçekleştiği görülmektedir (TMSK, 2007: 29)

Ortaklıkların muhasebe, finansal tablo ve raporlarına ilişkin ilk hükümler Türk Ticaret Kanu-

4 Önemsiz tabiri ile kastedilen ortalama bir yatırımcının fikir ve kararlarında değişiklik yaratmayacak nicelikteki bir değişimdir.

nu'nda (TTK) yer almıştır. Ancak, TTK hükümleri genel bir çerçeveyi belirlemekte olup, uygulamaya da yeterince yansımamıştır. Bunun yanında, vergi yasalarında vergi matrahının tespitine yönelik hükümlerle birlikte işletmelerin muhasebe, kayıt ve belge düzenleri ile mali tablolarına ilişkin hükümlerin yer alması ve bu hükümlere uygulanmasına yönelik bazı müeyyidelerin bulunması, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yapılan düzenlemelere kadar, genel olarak muhasebe uygulamalarının vergi yasaları çerçevesinde yürütülmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır (Küçüksözen, 1995: 139).

Muhasebe mesleğini düzenleyen 3568 sayılı yasanın kabul edildiği 1989 yılından bu yana muhasebe standartları ile ilgili gereksinim daha belirgin duruma gelmiştir. Bunun sonucunda, 1994 yılında TÜRMOB; uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu standartlar geliştirecek ve muhasebe bilgileri ile ilgili tüm tarafların temsil edildiği özerk bir yapı olan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMU-DESK)'unu kurmuştur. Yetkilerini devrettiği 2001 yılına kadar TMUDESK bünyesinde 19 adet "Türkiye Muhasebe Standardı" geliştirilmiştir. Yasal dayanağı 1999 yılında oluşturulmuş olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun (TMSK) Nisan 2002 tarihinde faaliyete geçmesi ile daha önce TMUDESK'in yayımladığı standartların tümünü taslak metin olarak kabul etmiş ve internet sitesinde kamuoyunun görüşlerine açmıştır. TMSK tarafından benimsenen standart oluşturma sürecine göre, ilgili kişi

ve kuruluşlardan gelen eleştiri ve öneriler çerçevesinde çalışma komisyonları tarafından revize edilecek olan taslak, ikinci kez kamuoyunun görüşlerine sunulduktan sonra nihai şeklini alacak ve "Türkiye Muhasebe Standardı" olarak yayımlanacaktır. Bu anlamda Türkiye'de TMSK tarafından oluşturulmuş bulunan standartlara Türkiye Muhasebe Standardı / Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TMS/TFRS) denilmektedir.

Bu çalışmada örnek olarak İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören iki üretim işletmesinin 2005 yılı finansal tabloları değerlendirmeye alındı. Çerçevesi yukarıda kısım çizilmiş olan Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları (UMUE)'na göre ve TMS/TFRS'ye göre temel finansal oranlar itibari ile incelenerek Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları (UMUE)'ndan TMS/TFRS'ye geçmenin temel finansal oranlar üzerinde ne tür bir etki yaptığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu amaçla İMKB'de işlem gören ve isimleri burada "X" ve "Y" olarak anılacak olan iki üretim işletmesinin gerçek verileri esas alınarak inceleme gerçekleştirilecektir. Bu amaçla temel finansal oran olarak bu çalışmanın da çıkış noktası olan Lantto ve Sahls tröm'un 2008 yılında yaptıkları çalışmada ele aldıkları oranlar kullanılacaktır. Buna göre temel finansal oranlar olarak;

- Cari Oran⁵ (CR),
- Özkaynaklar/Toplam Varlıklar Oranı⁶ (ÖZ/TVR),

5 Cari Oranı = $\frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$ Ayrıntılı bilgi için bkz.Akgüç, 1998: 23 v.d.

6 Özkaynak/Toplam Varlık Oranı = $\frac{\text{Özkaynak}}{\text{Varlık Toplamı}}$ Ayrıntılı bilgi için bkz.Akgüç, 1998: 34 v.d.

- Toplam Borç/Toplam Varlıklar⁷ (TB/TVR),
- İşletme Kârının İşletmenin Net Satışlarına Oranı⁸ (İK/İNSR),
- Bir Hisse Senedinin Cari Piyasa Fiyatının İşletmenin Vergiden Sonra Hisse Başına Düşen Net Gelirlerine Oranı – Fiyat / Kazanç Oranı⁹ (HSCPF/VSHBNGR),
- Likidite Oranı¹⁰ (LR),
- Özsermaye Kârlılık Oranı¹¹ (ÖKR),
- Net Kârın Varlıklara Oranı¹² (NK/VR) alınacaktır.

4.1. Veriler ve Çalışmanın Kısıtı

Yukarıda temel finansal oranlar olarak nelerin kabul edileceği belirlenmiştir. Bu nedenle çalışmanın kısıtı, diğer finansal oranlar açısından bir değerlendirme yapmamış olmaktadır. Ancak literatür incelendiğinde çalışma verileri olarak alınan temel finansal oranların çalışma içerisinde anılan oranlar olduğu görülmektedir. Bu nedenle literatüre uygun olarak çalışma yönlendirilmiştir.

Bu çalışmada adına “X” ve “Y” dediğimiz ancak İMKB’de işlem gören iki gerçek üretim işletmesinin 2005 yılı gerçek verilerine dayanan temel finansal oranlarının hesaplanabilmesi için gerekli veriler Tablo 1’de görüldüğü gibidir.

$$7 \text{ Toplam Borç/Toplam Varlıklar Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Toplam Aktifler}} \quad \text{Ayrıntılı bilgi için bkz. Ceylan, 2003: 49.}$$

$$8 \text{ Brüt Satış Karı / Net Satış Tutarı} = \frac{\text{Brüt Satış Karı}}{\text{Net Satış Tutarı}} \quad \text{Ayrıntılı bilgi için bkz. Akgüç, 1998: 70 v.d.}$$

$$9 \text{ Fiyat Kazanç Oranı} = \frac{\text{Hisse Senedi Fiyatı}}{\text{Hisse Senedi Başına Düşen Kar}} \quad \text{Ayrıntılı bilgi için bkz. Ceylan, 2003: 63, vd.}$$

$$10 \text{ Likidite Oranı} = \frac{\text{Hazır Değerler+Serbest Menkul Değerler+Kısa Süreli Alacaklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}} \quad \text{Ayrıntılı bilgi için bkz. Akgüç, 1998:28, v.d.}$$

$$11 \text{ Özsermaye Karlılık Oranı} = \frac{\text{Net Dönem Karı}}{\text{Özsermaye}} \quad \text{Ayrıntılı bilgi için bkz. Akgüç, 1998: 65, v.d.}$$

$$12 \text{ Varlık Karlılığı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Toplam Varlıklar}} \quad \text{Ayrıntılı bilgi için bkz. Akgüç, 1998: 65, v.d.}$$

Tablo-1: “X” ve “Y” Şirketleri UMUE ve TMS/IFRS Verilerinin Topluca Gösterimi

2005 Yılı Verileri	“X” Şirketi (YTL)		“Y” Şirketi (YTL)	
	UMUE	TMS/IFRS	UMUE	TMS/IFRS
Dönen Varlıklar	11.295.943	11.298.038	3.368.107	4.657.525
Hazır Değerler	126.495	126.495	1.420.439	1.425.707
Serbest Menkul Değerler	0	0	0	0
Kısa Vadeli Alacaklar	3.590.914	3.431.179	716.383	714.350
Toplam Varlıklar	22.302.944	22.305.039	12.536.732	15.629.885
Kısa Vadeli Yabancı Kaynak	10.403.320	10.403.319	812.358	815.132
Uzun Vadeli Yabancı Kaynak	393.816	755.834	2.547.222	2.190.748
Özkaynak	11.505.808	11.145.886	8.740.247	12.152.359
Brüt Satış Kârı	3.148.801	809.770	(647.287)	73.003
Net Satış Tutarı	25.237.937	7.700.905	10.310.552	0
Net Dönem Kârı/Zararı	(2.141.457)	0	(4.460.139)	(5.245.249)

Tablo 1 incelendiğinde her iki işletmeye ait 2005 yılı gerçek verileri görülmektedir. Çalışmamız açısından temel finansal oranlardan kabul edilen Fiyat/Kazanç Oranı'nın hesaplanmayacağına vurgulamamız gerekmektedir. Çünkü her iki işletme de anılan dönemde dönem zararlarına ulaşmışlardır. Bu nedenle Fiyat/kazanç Oranı'nın anlamlı olmayacağı ayrıca, Özsermaye Kârlılık Oranı'nın ve Varlık Kârlılığı Oranı'nın

sonuçlarının da anlamlılık noktasında dikkatli yorumlanması gerektiği belirtilmelidir.

4.2. Verilerin Analizi ve Değerlendirme

“X” ve “Y” şirketi için 2005 yılı UMUE ve TMS/IFRS gerçek verilerine dayanarak yapılan temel finansal oran hesaplama sonuçları aşağıda Tablo 2’de topluca yer almaktadır.

Tablo-2: “X” ve “Y” Şirketleri Temel Finansal Oran Sonuçlarının Topluca Gösterimi

Temel Finansal Oranlar	“X” Şirketi		“Y” Şirketi	
	UMUE	TMS/TFRS	UMUE	TMS/TFRS
Cari Oran	1,0858	1,0860	4,1460	5,7138
Özkaynak/Toplam Varlık	0,5158	0,4997	0,6971	0,7775
Toplam Borç/Toplam Varlık	0,4841	0,5002	0,2679	0,1923
Brüt Satış Kârı/Net Satış	0,1247	0,1051	-0,0627	0
Fiyat Kazanç Oranı	HESAPLANMAMIŞTIR.		HESAPLANMAMIŞTIR.	
Likidite Oranı	0,3573	0,3419	2,6303	2,6254
Özsermaye Kârlılık Oranı	-0,1861	0	-0,5102	-0,4316
Varlık Kârlılık Oranı	-0,0960	0	-0,3557	-0,3355

Aşağıda yer alan Tablo 3’de ise her iki üretim şirketi için UMUE baz alınarak TMS/TFRS’ye geçiş sonrası oluşan yeni finansal tablo tutarlarının mutlak farkları ve Tablo 4’de de, Tablo 2 referans alınarak finansal oranların değişimlerin farkları topluca gösterilmiştir.

Tablo-3: “X” ve “Y” Şirketleri Finansal Tablo Sonuçlarının Mutlak Değişimlerinin Topluca Gösterimi

2005 Yılı Verileri	“X” Şirketi (UMUE)	“Y” Şirketi (UMUE)
	TMS/TFRS Mutlak	TMS/TFRS Mutlak
Dönen Varlıklar	+2.095	+1.289.418
Hazır Değerler	0	+5.268
Serbest Menkul Değerler	0	0
Kısa Vadeli Alacaklar	-159.735	-2.033
Toplam Varlıklar	+2.095	+3.093.153
Kısa Vadeli Yabancı Kaynak	-1	+2.774
Uzun Vadeli Yabancı Kaynak	+362.018	-356.474
Özkaynak	+359.922	+3.412.112
Brüt Satış Kârı	-2.339031	720.290
Net Satış Tutarı	-17.537.032	-10.310.552
Net Dönem Kârı/Zararı	+2.141.457	-785.110

“+” TMS/TFRS’de UMUE’ye göre artışı göstermektedir.

“-” TMS/TFRS’de UMUE’ye göre azalışı göstermektedir.

Tablo-4: “X” ve “Y” Şirketleri Finansal Tablo Sonuçlarının Oransal Değişimlerinin Topluca Gösterimi

Temel Finansal Oranlar	“X” Şirketi (UMUE)	“Y” Şirketi (UMUE)
	TMS/IFRS Oransal	TMS/IFRS Oransal
Cari Oran	+0,0002	+1,5678
Özkaynak/Toplam Varlık	-0,0161	0,0804
Toplam Borç/Toplam Varlık	+0,0161	-0,0756
Brüt Satış Kârı/Net Satış	-0,0196	0
Fiyat Kazanç Oranı	HESAPLANMAMIŞTIR.	HESAPLANMAMIŞTIR.
Likidite Oranı	-0,0154	-0,0049
Özsermaye Kârlılık Oranı	0	+0,0786
Varlık Kârlılık Oranı	0	+0,0202

“+” TMS/IFRS’de UMUE’ye göre artışı göstermektedir.

“-“TMS/IFRS’de UMUE’ye göre azalışı göstermektedir.

Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4’ün desteği ile yorumlanmaya çalışıldığında; Cari Oranın “X” üretim işletmesinin UMUE’ye göre katsayısı 1,0858 iken TMS/IFRS’ye göre katsayısı 1,0860’dır. Aralarında TMS/IFRS lehine bir farklılık olduğu ancak bu farklılığın ciddi (+0,0002) olmadığı ve durumun yapılacak olan analizi önemli derecede değiştirmeyeceği söylenebilir. Ancak “Y” üretim işletmesi için Cari Oran incelendiğinde UMUE’ye göre katsayısı 4,4160 iken TMS/IFRS’ye göre katsayısı 5,7138’dir. Aralarında TMS/IFRS lehine bir farklılık olduğu bu farklılığın da ciddi bir fark (+1,5678) olduğu ve bu farklılığın analizi önemli derecede etkileyecek bir farkın olduğu görülmektedir.

Özkaynak/Toplam Varlık Oranı açısından “X” üretim işletmesi incelendiğinde UMUE’ye göre oranın 0,5158 olduğu ve kritik sınırın (0,5000

kritik sınır olarak kabul edildiğinde) aşıldığı ancak TMS/IFRS’ye göre oranın 0,4497 olduğu ve kritik sınırın aşılmadığı ancak aşılmasına çok yaklaşıldığı görülmektedir. Bu da analiz açısından küçük de olsa bir farklılık doğurabilir “Y” üretim işletmesi için Özkaynak/Toplam Varlık Oranı incelendiğinde UMUE’ye oranın 0,6971 olduğu, TMS/IFRS’ye göre oranın 0,7775 olduğu ve aralarında TMS/IFRS lehine önemli sayılabilecek bir farkın (+0,0804) olduğu söylenebilir. Söz konusu fark da analizi etkileyebilecek niceliktedir.

Toplam Borç/Toplam Varlık Oranı “X” üretim işletmesi için incelendiğinde TMS/IFRS’de oranın 0,5002 olduğu UMUE’de ise oranın 0,4841 olduğu ve ikisi arasında TMS/IFRS lehine ufak bir artışın (+0,0161 kadar) gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Bu artış küçük olmakla birlikte TMS/IFRS için 0,5000 sınırı aşılmıştır. Ancak UMUE için oran 0,5000’nin altındadır. Bu durum analizde az da olsa bir farklılığa neden olabilir. Toplam Borç/Toplam Varlık Oranı’na bir de “Y” işletmesi açısından bakıldığında TMS/IFRS’nin oranı 0,1923 iken UMUE’ye

göre oranın 0,2679 olduğu ve TMS/TFRS aleyhine 0,0756'lık bir azalmanın gerçekleştiği görülmektedir. Bu fark küçük bir niceliktedir. Ancak analiz açısından üzerinde durulabilecek nicelikte bir farktır.

Brüt Satış Kârı/Net Satışlar Oranı "X" üretim işletmesi için incelendiğinde TMS/TFRS oranının 0,1051 olduğu UMUE için ise oranın 0,1247 olduğu ve TMS/TFRS'nin UMUE'nin altında kaldığı ve niceliksel farkın (-0,0196 kadar) çok büyük olmadığı gözlemlenmektedir. Brüt Satış Kârı/Net Satışlar Oranı "Y" üretim işletmesi açısından incelendiğinde ise TMS/TFRS'ye göre söz konusu oranın hesaplanamamasından ötürü sağlıklı bir analiz yapılamayacağından herhangi bir kıyaslama yapılamamaktadır.

Fiyat Kazanç Oranı hem UMUE ve hemde TMS/TFRS'ye göre hesaplanamadığından bu oran için analiz açısından herhangi bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Likidite Oranı "X" üretim işletmesi için incelendiğinde TMS/TFRS için oran 0,3419, UMUE'ye göre ise hesaplanan oran 0,3573'dür. TMS/TFRS'nin UMUE'nin altında kaldığı ve farkın niceliksel büyüklüğünün (-0,0154 kadar) analizi etkilemeyecek düzeyde olduğu düşünülmektedir. Likidite Oranı "Y" üretim işletmesi açısından incelendiğinde ise yine TMS/TFRS katsayısının 2,6254 olduğu, UMUE'nin ise 2,6303 olduğu görülmektedir. Buna göre TMS/TFRS için hesaplanan oranın UMUE için hesaplanan oranın altında olduğu ve arada oluşan farkın (-0,0049 kadar) niceliksel büyüklüğünün "X" üretim işletmesinin durumuna göre küçük olduğu ve analiz üzerinde bir etkide bulunmayacağı düşünülmektedir.

Özsermaye Kârlılık Oranı "X" üretim işletmesi için gerekli verilerin oluşmamasından (işletme dönem zararına ulaşmıştır) dolayı tespit edilememiştir. "Y" üretim işletmesi açısından ise

TMS/TFRS oranı -0,5102 iken UMUE'ye göre oranı -0,4316 olduğu görülmektedir. Buna göre Özsermaye Kârlılık Oranı'nda TMS/TFRS lehine bir artış olduğu görülmektedir. Aradaki niceliksel farkın (+0,0786 kadar) analiz açısından önemli bir fark oluşturmadığı düşünülmektedir.

Varlık Kârlılık Oranı "X" üretim işletmesi için incelendiğinde gerekli verilerin oluşmamasından (işletme dönem zararına ulaşmıştır) dolayı tespit edilememiştir. Varlık Kârlılık Oranı'na "Y" üretim işletmesi için bakıldığında ise oranın TMS/TFRS -0,3355 olduğu, UMUE'de ise oranın -0,3557 olduğu ve oranın TMS/TFRS lehine az da olsa arttığı ancak artışın niceliksel büyüklüğünün (+0,0202 kadar) analiz açısından çok da önemli bir büyüklük olmadığı düşünülmektedir.

5. SONUÇ

TMS/TFRS'lerin uygulanması ile UMUE'ye göre bilinen finansal tablo hesap gruplarında bir takım değişiklikler meydana gelecek ve TMS/TFRS'lere göre oluşacak yeni finansal tablo hesap grupları sonucunda değişen şekilsel yapının finansal oranlar üzerinde de etkili olacağı temel varsayımıyla geliştirilen bu çalışma sonuçlarına topluca bakıldığında; finansal oranların mutlak ve oransal olarak değişeceği ve bunun da yapılacak analiz sonuçları üzerinde önemli veya önemsiz oranda etkili olabileceği söylenebilir.

Her ne kadar Lantto ve Sahlström (2008) yaptıkları çalışmada UMUE'dan IAS/IFRS'lere geçişin finansal oranlar üzerinde önemli etkilerinin olacağı yönünde genel bir kanaate ulaşılmışsa da biz burada yaptığımız sınırlı çalışma bulgularına göre etkileşim ve değişimin bu kadar kesin ve önemli derecede etkili olacağı yönünde bir kanaate ulaşamadık. Ancak işletmenin türüne, varlık yapısına ve kullandığı finansal araçların çeşitliliğine göre hesap grupları arasında önemli değişikliklerin oluşabileceği tahmin

edilmektedir. Nitekim bu çalışmada da bazı hesap sınıf ve gruplarını ilgilendiren finansal oranlar için mutlak ve oransal olarak önemli farklılıkların olduğu görülmüştür. Ancak yine bu çalışmada bazı hesap sınıf ve gruplarını ilgilendiren finansal oranlar içinde önemsiz sayılabilecek nicelikte farklılıkların oluştuğu da gözlemlenmiştir.

Bu çalışma ile TMS/TFRS konularının incelenmesi sırasında biraz gözden uzak kaldığını dü

şündüğümüz bir yönünü; TMS/TFRS'lerin finansal tablolar üzerinde oran analizi açısından nasıl etkiler yapacağı konusunun öne çıkarılması amaçlanmıştır. Elbette ki burada ele alınan az sayıda bir örnekleme dayalı olarak oluşacak sonuçlar daha kapsamlı çalışmalarla gözden geçirilerek yeniden değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Ancak bu çalışmanın yerli literatür açısından ilkler arasında olması yönü ile öne çıkarak bu konuda çalışacak olan akademisyen ve uygulayıcılara ışık tutacağı düşünülmektedir

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tekdüzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 84, ss. 29-70.
- Akgüç, Ö. (1998). **Finansal Yönetim**, 7. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Alexander, D. ve Nobes, C. (2004). **Financial Accounting An International Introduction**, 2. Baskı, Prentice Hall, 2004.
- Barth, M. E., Landsman, W. ve Lang, M. (2008). “International Accounting standards and accounting quality”, **Journal of Accounting Research**, Sayı: 46, ss. 467-498.
- Bartov, E., Goldberg, S. ve Kim, M. (2005). “Comparative value relevance among German, U.S. and International Accounting Standards: a German stock market perspective”, **Journal of Accounting, Auditing and Finance**, Sayı: 20, ss. 95-119.
- Bayazıtlı, E. Çelik, O. ve Üstündağ, S. (2006). **Meslek Mensupları İçin Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış**. Tesmer Yayın No.67, Ankara.
- Belkaoui, A.R. (1994). **International and Multinational Accounting**, London: The Dryden Pres.
- Ceylan, A. (2003). **İşletmelerde Finansal Yönetim**, 8. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Choi, F.D.S. (2005). **International Accounting**, Fifth Edition, USA.
- D’arcy, A. (2001). “Accounting classification and international harmonization debate – an empirical investigation”, **Accounting Organization and Society**, Sayı: 26, ss. 327-349.
- Daske, H. ve Gebhardt, G. (2006). “International financial reporting standards and experts’ perceptions of disclosure quality”, **Abacus**, Sayı: 42, ss. 461-498.
- Ding, Y., Hope, O. K., Jeanjean, T. ve Stolowy, H. (2006). “Differences between domestic Accounting Standards and IAS: measurement, determinants and implacations”, **Journal of Accounting and Public Policy**, Sayı: 26, ss. 1-38.
- Elitaş, C. ve Üç, M. (2009). “The change on the foundations of the Turkish accounting system and the future perspective”, **Critical Perspectives on Accounting**, Sayı: 20, ss. 674-679.
- Hope, O. K., Jin, J. ve Kang, T. (2005). “Empirical evidence on jurisdictions that adopt IFRS”, **Journal of International Accounting Research**, Sayı: 5, ss.1-20.
- Küçüksözen, C. (1995). **Sermaye Piyasasında Yatırımcıların Korunması**, Ankara: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lantto, A. M. ve Sahlström P. (2008). “Impact of International Financial Reporting Standard adoption on key financial ratios”, **Accounting and Finance**, Sayı: 48, ss. 1-21.
- Mustata, R., Matis, D. ve Bodea, G. (2007). “The Impact of Globalization on Regulations and Accounting Systems. Dimensioning and Quantification”, **Munich Personal RePEc Archive**, Paper No: 6214, December 2007, ss. 1-13.
- Nobes, C. (1998). “Towards a general model of the reasons for the international differences in financial reporting”, **Abacus** Sayı: 34, ss.162-187.
- Nobes, C. ve Parker, R. (2002). **Comparative International Accounting**, Seventh Edition, UK.
- Radebaugh, L. H., Gebhardt, G. ve Gray, S. J. (1995). “Foreign Stock Exchange Listings: A Case Study of Daimler-Benz”, **Journal of International Financial Management and Accounting**, 1995, ss. 158-192.
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (2007). **Faaliyet Raporu**.
- Üstündağ, S. (2000). “Muhasebe Standartları Oluşturulma Süreci”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Nisan 2000, Sayı:1, ss.31-57.
- Volmer, P. B., Werner, J. R. ve Zimmermann, J. (2007). “New governance modes for Germany’s financial reporting system: another retreat of the nation state?”, **Socio-Economic Review**, Sayı: 5, ss. 437-465.